

Národní teritoriální úkoly

Síly územní obrany (SÚZO) se cílevědomě připravují na plnění předurčených operačních úkolů v míru, v době krize i za války. Provedená cvičení včetně mezinárodního operačního cvičení „Český jezdec 2000“ ukázala určitou zúženost chápání obrany a ochrany území v našem pojetí. My totiž stále chápeme obranu a ochranu teritoria jako vojenskou operaci, na kterou se koncentruje hlavní pozornost velení.

Naproti tomu teritoriální organizace Bundeswehru, která má poměrně velké zkušenosti s územní obranou, chápe územní obranu především jako podporu polního vojska, plnění národních teritoriálních úkolů a součinnost s civilní složkou státní správy. Služební předpis Bundeswehru HDV 100/300 - „Národní teritoriální úkoly“ definuje 24 národních teritoriálních úkolů v zodpovědnosti ozbrojených sil, z nichž pouze dva je možné klasifikovat jako bojovou činnost. Ostatní úkoly jdou do oblasti součinnosti a podpory.

Cvičení „Český jezdec 2000“, při řešení úkolů Host Nation Support při operačním nasazení sil NATO v České republice ukázalo rovněž určitou nedokonalost našeho systému územní obrany. Síly NATO totiž očekávají, že při požadování podpory budou komunikovat s jedním centrem, které vyřeší celé spektrum podpory (operační, logistické, zdravotnické a jiné). V Bundeswehru tento úkol plní teritoriální organizace. Rovněž u nás, při řešení ostatních národních teritoriálních úkolů, se ukazuje nutnost více spolupracovat s ostatními operačními a podpůrnými velitelskými.

V přehledu uvádím nástin hlavních národních teritoriálních úkolů a možný způsob jejich plnění.

Národní teritoriální úkoly

Národní teritoriální úkoly jsou rozhodující **vojenské i nevojenské úkoly**, které jsou spojeny s celkovou obranou teritoria České republiky. Jsou prováděny v míru, v době krize a za války s cílem koordinovat a zabezpečit vojenskou a nevojenskou obranu teritoria ČR. Tyto úkoly budou prováděny všemi druhy ozbrojených sil a všemi službami AČR při zachování koordinační role SÚZO a v součinnosti s orgány státní správy. SÚZO budou koordinovat:

- a) **vojenskou obranu** se spojenci v rámci NATO, s operačními velitelskými AČR a s teritoriálními organizacemi sousedních států,
- b) **nevojenskou obranu** s civilními státními a nestátními orgány a organizacemi a s podpůrnými složkami AČR.

SÚZO budou koordinovat nasazení spojeneckých sil v rámci teritoria ČR a poskytovat zabezpečení hostitelskou zemí (*HNS - Host Nation Support*) spolu s ostatními vojenskými i civilními subjekty.

Pro vojenskou spolupráci budou platit následující součinnostní úrovně:

- armádní sbor NATO spolupracuje s VeSÚZO,
- divize NATO (či 1. md AČR) spolupracuje s VeÚZO,
- brigáda NATO (či brigáda 1. md AČR) spolupracuje s ÚVS.

Pro teritoriální spolupráci budou platit součinnostní úrovně příhraniční spolupráce místně příslušných regionálních teritoriálních velitelství. S velitelstvími Bundeswehru je tato spolupráce smluvně zavázána již v míru.

Pro vojensko-civilní spolupráci budou platit následující součinnostní úrovně:

- města, okresy spolupracují s ÚVS,
- kraje spolupracují s VeÚZO,
- centrální orgány spolupracují s VeSÚZO.

SÚZO budou při jednáních se spojenci zastupovat zájmy ČR a AČR a budou sehrávat tzv. zprostředkovatelskou roli, což znamená zprostředkování vojenských a civilních služeb a činností ve prospěch aliančních sil.

Mezi nejdůležitější národní teritoriální úkoly patří:

1. Přidělení prostorů

Přidělení prostorů pro provedení operace NATO v rámci teritoria ČR bude koordinováno se SÚZO.

Pokud se teritorium ČR bude nacházet v prostoru **operační oblasti NATO**, je za přidělení prostorů odpovědný velitel sil NATO.

Pokud ČR bude považována za **národní operační oblast, podpůrnou či spojovací zónu NATO**, bude přidělení prostorů řídit NGŠ AČR nebo velitel SÚZO.

Toto se bude týkat zejména dislokace vojsk NATO a 1. md AČR v prostorech soustředění, jejich přesunech či jiné činnosti. Místně příslušný regionální velitel SÚZO pak bude mít přehled o rozsahu nasazení v jeho prostoru odpovědnosti a bude moci poskytnout jednotkám spojenců i vlastních sil adekvátní podporu.

2. Vojenská doprava

Pro koordinaci vojenských činností na teritoriu je nezbytné, aby příslušný teritoriální velitel znal rozsah přesunů v rámci jeho prostoru odpovědnosti. Účelné bude spojit orgány Národního centra koordinace přesunů při plánování s příslušným teritoriálním velitelem, což umožní plánovat přesuny komplexně, včetně ochrany spojovacích linií, řešení náhradních přemostění a ochrany míst a prostoru odpočinku či nakládky a vykládky. Nezbytné bude zapojit do tohoto procesu i orgány vojenské policie, logistiky a vojenského zdravotnictví, což umožní poskytovat komplexní dopravní podporu pro vlastní i spojenecká vojska.

3. Získávání informací a průzkum

Regionální velitelství SÚZO získávají vojenské a civilní informace nezbytné k obraně a ochraně teritoria. K tomu je vytvořen u SÚZO systém výměny a získávání informací a průzkumu. Získané informace slouží k přípravě rozhodnutí velitele SÚZO a k rychlé reakci na neočekávané situace. Výměna informací je prováděna podle výše uvedených součinnostních úrovní.

4. Vojenská bezpečnost

SÚZO trvale získávají informace o možných ohroženích vlastních sil a prostředků. Při tomto úkolu příslušné orgány SÚZO spolupracují s vojenskou policií, vojenským obranným zpravodajstvím a MV. Na základě získaných informací činí SÚZO nezbytná opatření k ochraně vlastních sil a prostředků, spojenců a objektů důležitých pro obranu státu.

5. Ochrana objektů, prostorů a komunikačních linií

Ochrana objektů, prostorů a komunikačních linií patří k prvořadým úkolům SÚZO. Hlavním cílem je udržet určené objekty či prostory a vytvořit tak podmínky pro další vedení operace k obraně a ochraně území ČR či bojové operace NATO.

SÚZO jsou velmi dobře přizpůsobeny k vedení objektové i manévrové obrany a díky svému bojovému potenciálu jsou schopny přispět popř. i ke střežení týlového operačního prostoru NATO či 1.md AČR.

Plány pro ochranu objektů se zpracovávají již v míru a v době narůstání krize se upřesňují a aktualizují. K úspěšné obraně objektů jsou nutná nejen pasivní opatření, nýbrž i aktivní ničení možných diverzních skupin prováděné na základě včasné získaných zpravodajských informací a v součinnosti s orgány MV a s vojenskou policií.

6. Zabezpečení volnosti pohybu na teritoriu a omezení volnosti pohybu na teritoriu

Zabezpečení volnosti pohybu na teritoriu je nezbytný prvek k provedení operací NATO. Tento úkol budou plnit SÚZO spolu s Národním centrem koordinace přesunů a dopravy (NCKPD), velitelstvím logistiky, vojenskou policií a rovněž s civilními subjekty - ministerstvem dopravy a spojů a Policií České republiky.

SÚZO se na tuto činnost připravují již v míru plánováním operační přípravy státního území. V oblasti zabezpečení volnosti pohybu na teritoriu je vypracován systém náhradních přemostění péčí MDS (ministerstvo dopravy a spojů) a brodů, který zabezpečí volnost hlavních operačních směrů. Kromě toho je možné použít ponb SÚZO k řešení přemostění na velkých říčních tocích, či žr VeÚZO k přemostění menších toků.

V oblasti omezení volnosti pohybu na teritoriu jsou připraveny operační skládky zatarasovacích prvků a dva žp SÚZO, které jsou schopny zatarasit hlavní operační směry.

7. Operační příprava státního území

Operační příprava státního území je důležitý teritoriální úkol, který je plánován již v míru. Hlavním cílem operační přípravy státního území je vytvořit podmínky pro vedení operace vlastními či spojeneckými vojsky a na druhé straně ztížit či znemožnit provedení operace protivníkovi. Komplex opatření operační přípravy se udržuje v tajnosti a je připravován společně s civilními orgány a institucemi zodpovědnými za obranu teritoria České republiky.

Komplex obsahuje tyto nejdůležitější elementy:

- zabezpečení a omezení pohybu na teritoriu,
- využití ochranných staveb a úkrytů,
- ničení mostů na komunikacích,
- evidence vyčleněných vodních zdrojů,
- ochrana územních zájmů vojenské správy.

8. Ochromení (likvidace) zařízení a objektů důležitých pro obranu státu

Ochromení (likvidace) zařízení a objektů důležitých pro obranu státu má za cíl znemožnit protivníkovi využívat výrobní, spojovací, dopravní, skladovací a jiné zařízení a objekty na teritoriu ČR.

Ochromení (likvidace) těchto objektů bude provedena SÚZO na základě rozhodnutí politického vedení státu. Tato činnost bude provedena v součinnosti s civilními státními i privátními organizacemi a může obsahovat následující opatření:

- odvoz či zneprovozuschopení důležitých produktů a zásob,
- odvoz či zneprovozuschopení důležitých výrobních zařízení,
- odvoz či zničení pracovních postupů či software a hardware - příslušenství,
- odvoz personálu,
- přerušení spojovacích, zásobovacích a dopravních linií a zařízení.

9. Personální podpora

Cílem personální podpory bude správný výběr, příjem a nasazení potřebných personálních sil pro potřeby AČR, jakož i péče o ně a jejich rodinné příslušníky během nasazení.

Hlavní části personální podpory jsou:

- doplňování osob do rozvinuté AČR,
- práce s rodinami a příbuznými příslušníků AČR,
- práce s padlými vlastními, spojeneckými a nepřátelskými vojáky,
- práce s válečnými zajatci,
- vojenská správní činnost ve prospěch vlastních a spojeneckých příslušníků ozbrojených sil,
- psychologická podpora operací.

Výše uvedené úkoly budou SÚZO plnit dle zvláštních odborných instrukcí v součinnosti s civilními státními i nestátními organizacemi. Obsah jednotlivých úkolů personální podpory je nutné rozpracovat a smluvně zavázat již v míru.

10. Logistická podpora

Logistická podpora AČR a SÚZO bude poskytována vojenskými i civilními zařízeními a zdroji dle skutečných potřeb a možností. Příslušný regionální velitel musí být informován o logistických kapacitách v okruhu své zodpovědnosti, jejich možnostech a stavu a bude koordinovat jejich využití vlastními či spojeneckými vojsky s orgány logistiky AČR. Podle potřeby nasadí příslušné síly a prostředky k ochraně logistických zařízení či k manipulaci s logistickými zásobami.

11. Zdravotnická podpora

Zdravotnická podpora bude poskytnuta ve vojenských a civilních léčebných zařízeních. Teritoriální velitel bude informován o zdravotnických kapacitách a možnostech, bude připraven poskytnout nezbytnou pomoc při ochraně zdravotnických zařízení, transportu raněných, práci s raněnými apod.

12. Chemické zabezpečení

Hlavní úsilí chemického zabezpečení se zaměřuje na efektivní využití vojenských sil a prostředků na teritoriu, které se rozhodujícím způsobem podílejí na plnění úkolů obrany a ochrany území státu.

Chemické zabezpečení se zaměřuje na plnění těchto úkolů:

- monitorování radiační, biologické a chemické situace na území krajů a států s důrazem na prostory významných správních a průmyslových aglomerací, prostory zmobilizování a rozmístění vojsk,
- ochranu jednotek a objektů proti účinkům radioaktivních a toxických látek,
- dekontaminaci vojsk a objektů,
- použití dýmu k ochraně důležitých objektů a jednotek.

Nejvýznamnějším prostředkem sil územní obrany pro monitorování radiační, biologické a chemické situace na území státu je síť monitorování radiační a chemické situace územní obrany. Je tvořena družstvy radiačního a chemického průzkumu, skupinami a středisky monitorování radiační a chemické situace, které jsou součástí územních vojenských orgánů na stupni kraje a velitelství sil územní obrany. Síť monitorování radiační a chemické situace územní obrany ve své činnosti úzce spolupracuje s ostatními podsystemy monitorování radiační a chemické situace Armády ČR a s orgány civilní ochrany.

U jednotlivých velitelství územní obrany jsou vytvářeny čtyři chemické ochrany, které jsou organizačně začleněny do praporu velení. Tyto čtyři jsou schopny plnit jak úkoly radiačního, biologického a chemického pozorování a průzkumu, tak i provádět dekontaminaci techniky. Podle vzniklé radiační a chemické situace mohou být síly územní obrany posíleny praporem chemické ochrany.

13. Odstranění nevybuchlé munice a bojových prostředků

Odstranění nevybuchlé munice a bojových prostředků je v zásadě úkol MV. SÚZO budou poskytovat nezbytnou asistenci silami vojenských pyrotechniků a specialistů vzv, vést evidenci nevybuchlých prostředků, pomáhat při evakuaci obyvatelstva či uzavírat ohrožené oblasti.

14. Odstranění škod a následků napadení

Odstranění škod a následků napadení je prvořadý úkol SÚZO. Pro tuto činnost jsou určeny zejména vzv SÚZO, které jsou k tomuto účelu náležitě vycvičeny, vybaveny a připraveny. Bude to však i povinnost ostatních jednotek SÚZO, zejména mopr a pr ÚVS. Odstranění škod a následků napadení bude prováděno na základě požadavků státních orgánů a činnost bude řízena orgány MV.

Teritoriální velitel bude informován o rozsahu a způsobu použití jednotek SÚZO, bude práce řídit (v okruhu působnosti SÚZO) a logisticky podporovat.

K rychlému a hladkému postupu prací se již v míru zpracují stálé operační postupy, které mohou obsahovat:

– rizika a ohrožení v daném regionu,	– opatření velení a zabezpečení všeho druhu,
– opatření ochrany a sebeochrany obyvatelstva,	– způsob součinnosti s civilními státními a nestátními orgány a její smluvní závazání.
– operační postupy pro nasazení SÚZO,	

15. Práce s tiskem a veřejností

Práce s tiskem a veřejností má za cíl podporovat důvěru obyvatel ČR a příslušníků AČR v bezpečnostní politiku a obranné schopnosti ČR. Média mají nesporný vliv v ovlivňování postojů, nálad a obranné morálky ozbrojených sil. Informace musí být včasné, reálné, ale nesmí odkrývat utajované skutečnosti. Ve zvláštních případech lze

využívat těchto informací k operačnímu či taktickému klamání protivníka. O rozsahu a způsobu uvolňování informací rozhoduje velitel popř. bezpečnostní důstojník velitelství. Informace se podávají pouze cestou tiskových mluvčích a centrálně.

K informování veřejnosti a k získání její podpory se provádějí následující opatření:

- provádění informačních akcí (tiskové konference, briefinky apod.),
- podíl na programové skladbě rozhlasových a televizních programů,
- návštěva jednotek a zařízení AČR,
- podpora výstav, bohoslužeb či kulturních vystoupení,
- udržování kontaktů s politickými představiteli regionů, měst a obcí,
- práce na školách a s mládeží.

16. Geografické zabezpečení

Hlavním cílem geografického zabezpečení bude zprostředkovat pro vlastní vojska, alianční síly, součinnostní zahraniční teritoriální organizace a pro civilní správu podporu v oblasti:

- geodetické,
- informací o území,
- topografické,
- polygrafické,
- systému zásobování vojsk produkty geografické služby na teritoriu.

Rozvinutý systém vojenské geografické služby zahrnuje odborné pracovníky na centrální a regionální úrovni, odborné jednotky a pracoviště, jakož i operační zásoby produktů a polygrafického materiálu rovnoměrně rozmístěných na teritoriu.

Teritoriální velitel má tak možnost poskytnout adekvátní geografickou podporu pro všechny součinnostní prvky sestavy ochrany teritoria, jakož i pro spojence. Důležitým prvkem informací o teritoriu je pracoviště analýzy terénu, které připravuje podklady pro plánování a vedení operace.

17. Podpora funkcí civilní obrany

Teritoriální velitelství SÚZO budou v době krize či za války podporovat orgány státní správy, MV a civilní nestátní organizace při udržení funkcí státní správy, civilní obraně a zabezpečení normálních funkcí veřejného a hospodářského významu. Tato velitelství budou hájit civilní zájmy ČR oproti velitelstvím, jednotkám a úřadům NATO. K zabezpečení výše uvedených funkcí vyčlení SÚZO nezbytné síly a prostředky.

Teritoriální velitelství podporují národní civilní obranu těmito opatřeními:

- stálá výměna informací o vojenské situaci,
- doporučený postup činnosti při ohrožení obyvatelstva,
- pomoc při řízení evakuace obyvatelstva,
- odstranění následků napadení a škod,
- pomoc při živelních pohromách a průmyslových katastrofách,
- ochrana objektů důležitých pro obranu státu,
- vyčlenění nezbytných logistických a zdravotnických kapacit pro civilní potřebu.

Požadavky na civilní podporu budou civilní státní a nestátní orgány a organizace směřovat na teritoriální velitelství na příslušné úrovni spolupráce.

Příslušné velitelství prověří opodstatněnost požadavků a rozhodne o nasazení potřebných sil a prostředků. Pokud nebude schopen zabezpečit oprávněný požadavek, předá jej k rozhodnutí nadřízenému stupni.

18. Využívání civilních kapacit

Kromě povinností uvedených v zákoně č. 222/1999 (Zákon o zajišťování obrany České republiky), bude na příslušné teritoriální úrovni koordinováno využití civilních

kapacit a služeb ve prospěch celé AČR a rovněž ve prospěch spojeneckých sil. Civilní služby a kapacity budou využívány bezplatně (dle zákona č. 222/1999), nebo za úplatu.

Teritoriální velitel bude informován o struktuře a možnostech civilních kapacit a služeb v příslušném regionu a bude koordinovat jejich využívání v součinnosti s centrálními orgány ČR a AČR.

Vůči civilním a aliančním subjektům bude hájit zájmy ČR a AČR.

19. Podpora spojeneckých ozbrojených sil - HOST NATION SUPPORT (HNS)

Podpora bude poskytnuta na základě politických a odborných dohod a na základě konkrétních požadavků pro spojenecké síly, které budou:

1. nasazeny na území ČR,
2. využívat území ČR jako tranzitní zemi při přesunu.

Podpora bude poskytnuta vojenskými či civilními zdroji. V některých případech mohou být spojenecké jednotky zahrnuty do zásobovacího systému AČR. HNS bude poskytnuta jako celková podpora skládající se ze složky:

- ▲ operační,
- ▲ logistické,
- ▲ zdravotnické,
- ▲ dopravní,
- ▲ jiné (styk s veřejností, právní, finanční a překladatelské, podpora velení a řízení apod.).

V operační složce budou důležité:

- přidělení a ochrana prostorů a komunikačních linií,
- získávání informací a průzkum,
- ochrana aliančních sil,
- zabezpečení volnosti manévru,
- odstranění škod a následků po úderech,
- poskytnutí pomoci při živelních pohromách a při průmyslových haváriích,
- likvidace nevybuchlé munice a bojových prostředků,
- protivzdušná obrana,
- ženíjná a chemická podpora,
- vojsko - geografické informace,
- koordinace a řízení evakuace obyvatelstva,
- styk s civilní správou.

Místně příslušný velitel územní obrany bude na své úrovni součinnosti řídit poskytnutí HNS pro alianční jednotky a bude koordinovat vyčlenění sil a prostředků AČR s ostatními velitelstvími a orgány AČR. Vůči aliančním silám bude hájit zájmy ČR a AČR. Při poskytnutí podpory bude spolupracovat s teritoriálními velitelstvími spřátelených států.

20. Poskytnutí podpory při živelních pohromách a průmyslových katastrofách

SÚZO poskytne podporu silám AČR, NATO a civilnímu obyvatelstvu, pokud budou postiženy živelní pohromou či průmyslovou katastrofou. Použijí k tomu vzv, mopr, pr ÚVS jakož i ženíjná a chemické jednotky a útvary. Hlavním cílem podpory bude předejít ztrátám na životech a škodám velkého rozsahu, jakož i obnova bojeschopnosti vlastních a spojeneckých ozbrojených sil. Pro civilní obyvatelstvo se pomoc poskytne podle zásad určených již v míru. SÚZO pro pomoc provedou samostatnou **podpůrnou operaci** či mohou součinit s integrovaným záchranným systémem ČR.

Pro postižené příslušníky ozbrojených sil a civilní obyvatelstvo SÚZO provedou popř. i nezbytná humanitární opatření. Odstranění následků pohromy se bude řídit

politickými a vojenskými rozhodnutími, nemělo by však nahrazovat zodpovědnost a úkoly civilních správních orgánů.

Závěr

Uvedené národní teritoriální úkoly jistě mohou být ještě širší, záleží na úhlu pohledu. Myslím si však, že jejich klasifikace a případné teoretické a praktické rozpracování a smluvní zavázání zejména se státní správou by přispěla ke kvalitě plnění těchto úkolů. Rovněž k vyšší úrovni spolupráce složek součinných při obraně České republiky by mohla přispět k tomuto procesu i zvýšená spolupráce velitelů územní obrany s nově vytvořenými bezpečnostními radami krajů.

Na základě zkušeností Bundeswehru by potom i ostatní složky a součásti AČR měly přesněji rozpracovat a odsoučinit se SÚZO svůj podíl na plnění národních teritoriálních úkolů, jakož i síly a prostředky k tomu vyčleňované. Část práce v tomto směru již byla vykonána při cvičeních a teoretických zaměstnáních SÚZO, kterých se pravidelně účastní styčné skupiny od ostatních operačních a podpůrných velitelství AČR a rovněž státní orgány České republiky.

Nové úrovně zvládnutí problematiky by mělo být dosaženo příští rok, kdy se SÚZO zúčastní mezinárodního cvičení s počítačovou simulací „Moravský štít 2002“, kde bude procvičena problematika Host Nation Support a obrana a ochrana území. Rovněž příští rok zahájíme s nově reorganizovaným teritoriálním vojskem Bundeswehru přípravu společných standardních operačních postupů pro obranu a ochranu území a HNS.

Komplementarita EU a NATO není jen záležitostí členství. Je to také politická otázka. Vzhledem k tomu, že žádná z obou institucí neřeší všechny problémy, mohou se obě věnovat odděleným, ale neoddělitelným funkcím. NATO tak může chránit své členy před vnější agresí, zatímco Evropská unie se může zabývat otázkami „měkké“ bezpečnosti, které by jinak mohly narušit mír. V několika primárních oblastech nestability, a dokonce konfliktu - včetně jihovýchodní Evropy a Egejského moře - to byla žádoucí lepší koordinace mezi oběma těmito institucemi.

*prof. Simon Serfaty
(ředitel evropských studií,
Středisko pro strategická a mezinárodní studia, Washington, DC)
„Trvalý svazek“, NATO Revue, jaro 2001*